

2. TRESTNÍ ŘÍZENÍ A KRIMINALISTICKÉ ASPEKTY OHLEDÁNÍ DLE § 113 TŘ, VČETNĚ PROBLÉMŮ V KRIMINALISTICKÉ PRAKTICKÉ ČINNOSTI

Vymezení ohledání

Ohledání patří mezi neodkladné a neopakovatelné úkony dle § 158 odst. 3, písm. d), i) TŘ.²⁹ K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, policejní orgán m. j. zajišťuje stopy trestného činu. Je oprávněn provádět ohledání věci a místa činu, způsobem uvedeným v hlavě IV. TŘ provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony,³⁰ pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.

V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován.³¹ Ohledání se provádí³² buď jako samostatný procesní úkon (§ 113 TŘ) nebo v souvislosti s jinými procesními úkony jako jsou např. domovní a osobní prohlídkou, prohlídkou těla a jinými podobnými úkony, prohlídkou a pitvou mrtvolky a její exhumací, jestliže v rámci těchto úkonů je třeba provést ohledání či jako úkon související s plněním jiných úkolů PČR (např. operativně pátrací činností).

Často jsou ohledání i úkony obdobné prováděny v době, kdy státní zástupce ještě vůbec o věci nic neví. Policejní orgán je však orgánem procesně samostatným, ale při provádění úkonů trestního řízení je policista vázán pokyny dozorového státního zástupce. Pokyny v trestním řízení tento dává podle povahy věci příslušnému útvaru nebo přímo policistovi.

Je-li policejní orgán procesně samostatný a zcela určitě odborně kvalifikovaný, tak je třeba se zamyslet nad tím, zda může státní zástupce, a v řízení před soudem soud, formou svých zákonných možností, činnost policejních orgánů na místě činu zásadně ovlivnit?

Místo činu a jeho materiální situace je zobrazením následků určité události, je vnější formou odrazu této události a na začátku pátrání jedním nebo jediným ze zdrojů informací o tomto činu a jeho pachateli.³³ Z hlediska kriminalistického pojetí místa činu se jeho rozsah vymezuje na

---

²⁹ Za neodkladné a neopakovatelné lze samozřejmě považovat i úkony uvedené v § 158 odst. 3 písm. e) TŘ.

³⁰ Dle § 160 odst. 4 TŘ se rozumí neodkladným jen takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným je ten úkon, který nebude možno znovu zopakovat v řízení před soudem.

³¹ Ústavní soud ČR ve svém rozhodnutí II. ÚS 474/07 (ASPI) uvedl, že z mezí ústavnosti vybočuje postup PČR, při němž ve fázi před zahájením trestního stíhání, kdy ještě není jasně vymezen skutek ani stanoven okruh osob podezřelých, provedla úkon upravený v hlavě IV. TŘ - prohlídku jiných prostor - jako každý úkon, aniž by přezkoumatelným způsobem zdůvodnila, proč provedení úkonu nebylo možné odložit na pozdější stadium trestního řízení.

³² Čl. 9 odst. 2 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 100/2001, o kriminalisticko-technické činnosti, dále jen ZP PP 100/2001.

³³ Blíže in Heřmánek, J. Ohledání místa činu. Praha, 1973.

úzké vymezení, tj. místo, kde byl spáchán, dokonán trestný čin a širší vymezení,³⁴ tj. místo takové činnosti pachatele, která dokonání činu předcházela nebo po něm následovala.³⁵

Je důležité si uvědomit, že ohledání v obecné poloze je vždy základ k provedení jiných procesních úkonů a základním východiskem pro další šetření, behaviorální analýzu, sestavení verzí, a samozřejmě i pro urychlení dopadení pachatele. Proto je důležité, aby v praxi byla více zavedena kontrola ve formě účasti nezúčastněné osoby při ohledání. Problémem je většinou neochota nezúčastněné osoby strávit více hodin při tomto úkonu, případně později svědčit u soudu o způsobu práce policejního orgánu. Proto je na zvážení, zda by neměla být provedena určitá legislativní úprava povinností této osoby. Nyní není problém nahradit ztrátu času v době vlastní pracovní činnosti nezúčastněné osoby postupem dle § 104 odst. 2 TR. Nezúčastněná osoba musí být důvěryhodná, přičemž se nepřibírá osoba, která byla či mohla být účastníkem nebo svědkem objasňované trestní věci, případně na ní může mít vlastní právní zájem.

Ohledání místa činu přináší informace o způsobu páčání činu odražený na místě činu a může určit charakteristiku pachatele. Dále podává informace o vyhledaných, zajištěných a vyhodnocených nalezených stopách, které vymezují okruh podezřelých osob, a které mohou umožnit i individuální identifikaci a o výskytu negativních okolností na místě činu, které lze vyhodnotit jako inscenaci skutkového děje. Z výše uvedeného je zřejmé, jaký má význam ohledání místa pro zjištění a zajištění důkazů, pro prověrku již dříve shromážděných faktů a údajů, ale i pro stanovení podmínek, které umožnily spáchání skutku.

Policejní orgán dokumentuje objektivní skutečnost na místě činu jen v tom okamžiku, kdy se dostavil na místo a započal dokumentaci. Z tohoto důvodu je důležité, aby osoby, které byly na místě před tímto policejním orgánem, dodržely zásadu nehýbat se zjištěnými objekty do doby, než bude řádně provedena fixace polohy objektů v situaci na místě činu (ve vztahu k jiným objektům na místě činu) a vlastní poloha a stav objektů. Zjištění informace o situaci na místě činu je důležité z pohledu poznání podstaty události, ale i zobrazení skutečnosti jako komplexní struktury, která je tvořena relativně pevnými elementy, a to za použití smyslového obrazu situace (za použití počítků a vjemů).

Důležité je si uvědomit, že výrazem pro hodnocení situace je výstup ve formě myšlenkového obrazu, což obnáší věcně správné používání pojmů a výroků, jenž v sobě musí mít objektivnost a logičnost. Veškerá tvrzení v myšlenkovém obrazu musí mít materiální podklad v objektivně zjištěných skutečnostech. Nemohou to být tedy jen domněnky, hypotézy, verze. Výstup v myšlenkovém obrazu, v obsahu protokolu, musí být binárního charakteru, tj. existuje nebo neexistuje informace, stopa. Proto je významnou, a v praxi policejních orgánů málo dokumentovanou, tzv. negativní okolnost. Tou se rozumí okolnosti, kdy při ohledání místa činu jsou zjištěny znaky, fakta a následky jevů, které jsou v rozporu se zkoumaným skutkem, či na místě činu nebo na určitých předmětech chybí určité stopy nebo znaky, které by se měly zobrazit jako následek zjištěné činnosti, a na místě činu existují fakta protikladná logická tvrzení.

---

³⁴ Hofmanová, J. Behaviorální analýza. Praha: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního Prezidia, 2006, s. 33 a násl.

³⁵ Tímto místem je místo přípravy činu, zhotovování nástrojů, sledování obětí, odhození nástrojů, ukrytí odcizené věci, ukrytí mrtvoly atd.

Dle § 113 TŘ se ohledání koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení, přičemž se k ohledání zpravidla přibere znalec. Protokol o ohledání musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání. Mají se proto k němu přiložit fotografie, náčrtý a jiné pomůcky, kdy v průběhu ohledání se využívají zejména obecné metody poznání, jakými jsou pozorování, které představuje základní poznávací metodu – bezprostřední a cílevědomé pozorování s využitím všech smyslů, především vizuálního vnímání, a podle potřeby i vnímání pomocí speciálních kriminalistických metod a prostředků, měření a výpočty, popisování, srovnávání, experimentování, analýza, syntéza a modelování.³⁶

Při úvahách nad touto otázkou je třeba se zamyslet nad tím, co má ohledání zajišťovat. Ze soudní praxe, ale zejména z kriminalistiky, je zřejmé, že se jedná o kriminalistickou metodu, která svými prostředky zajišťuje možnost policejního orgánu náležitým způsobem (i za využití aplikace technických metod a znalostí) prozkoumat a vyhodnotit situaci na místě události, dává technický návod k vyhledávání, zajišťování a dokumentování stop a důkazů, včetně orientace v daném místě, vzájemných poměrů věcí k místu, jakož i poloh. Přesné provedení ohledání při splnění všech zásad kriminalistické praktické činnosti tak napomáhá ke zjišťování skutečností důležitých pro trestní řízení (viz. § 89 TŘ).

Provedení ohledání

V případě, že policejní orgán obdrží prvotní podání dle § 59 TŘ, je tento povinen řádně a věcně posoudit obsah podání, a poté rozhodnout, zda provede ohledání jako neodkladný a neopakovatelný úkon. Když si uvědomíme, že účelem ohledání je získání maximálně věrohodných informací o skutkovém ději oznámené události, tak je již zřejmé, že se tímto úkonem nutně dotýkáme práv a svobod občanů. Tento účel ohledání směřuje jednoznačně ke zjištění, jaké protiprávní jednání bylo provedeno (a zda vůbec), kdo je pachatelem protiprávního jednání, rovněž důležité jsou informace o způsobu spáchání, neboť tato okolnost pomáhá při řešení rozsáhlé trestné činnosti za pomoci tzv. „modus operandi“. V praxi je velmi důležité věnovat pozornost pohybu pachatele na místě události, což přináší taktickou hodnotu o zaměření chování pachatele, jakož i o počtu osob na místě, ale také o předmětu zájmu. Okolnosti ověřené z ohledání také dávají informace o době spáchání protiprávního činu a o jeho motivu. Je tedy naprosto zřejmé, že je potřeba věnovat tomuto úkonu precizní přípravu a následně se potvrzuje fakt, že jen precizně provedené ohledání přesně vymezí skutkový děj v základních attributech. Je třeba si uvědomit, že veškeré tyto informace z místa činu musí být prolínány s informacemi, které získávají další pracovníci policejního orgánu od poškozeného, svědků, či z jiných zdrojů. Proto musí být významná spolupráce již v době provádění tohoto úkonu, aby bylo možno včas reagovat na jakékoli změny a informace získané z jiných zdrojů a přizpůsobit tomu průběh ohledání.

Vyhledávání stop a důkazů je významnou činností na místě. Z tohoto pohledu stopy na místě činu se mohou stát důkazy věcnými, což jsou dle § 112 TŘ předměty, kterými nebo na kterých

---

³⁶ Blíže in Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 315 nebo Porada, V. a kol. Kriminalistika. Brno: CERN, 2001, s. 333.